

Tamara Graczykowska

Terminologia polityczna w polszczyźnie
kowieńskiego tygodnika „Chata Rodzinna”
z lat 1922-1940

1. Wprowadzenie

Przyszłość Litwy w okresie międzywojennym rozstrzygnęła się u schyłku I wojny światowej. 16 II 1918 r. Valstybes Taryba (Rada Krajowa) proklamowała niepodległość państwa litewskiego¹. Ostatecznie 15 III 1923 r. Konferencja Ambasadorów Ententy zatwierdziła wschodnią granicę Polski, w tym także granicę polsko-litewską.

Litwini przenieśli stolicę swego nowego państwa do Kowna, traktowali jednak ten stan jako przejściowy. Bolesna kwestia przynależności państwowej Wilna sprawiła, że w okresie międzywojennym stosunki polsko-litewskie były bardzo złe, gorsze nawet niż Polski z Niemcami i Rosją (zob. Podlaski 1984: 46), a Litwa pozostawała w stanie wojny z Polską do 31 III 1938 r.

Pomimo napiętych stosunków polsko-litewskich, które negatywnie wpływały na sytuację mniejszości polskiej na Litwie, Polacy czynili wszystko, aby zachować swą odrębność kulturową. Walkę o utrzymanie polskości prowadzono głównie na polu społeczno-kulturalnym, tworząc liczne instytucje ekonomiczne, oświatowe, kulturalne i dobroczynne².

Ważną rolę w walce o zachowanie tożsamości narodowej Polaków na Litwie Kowieńskiej odgrywała prasa polska. W dwudziestoleciu międzywojennym wychodziły m. in. następujące gazety: „Głos Kowieński”, „Ziemia Kowieńska”, „Dziennik Kowieński”, „Gazeta Kowieńska”, „Goniec Kowieński” i „Dzień Kowieński”. Z reguły ich żywot był bardzo krótki. Nierzadko działały zaledwie kilka miesięcy. Zamykane odradzały się pod zmienionymi tytułami (Wisner 1987: 188). Polską prasę wydawaną na Kowieńszczyźnie w okre-

¹ Szerzej o powstaniu państwa litewskiego zob. m. in.: Budecki 1928, Wisner 1987, Wielhorski 1947: 262-340, Łossowski 1985: 14-37.

² Szerzej o społeczno-kulturalnej działalności Polaków zob. Jackowski 1987.

sie międzywojennym można podzielić na kilka rodzajów, a mianowicie: gazety codzienne, tygodniki przeznaczone dla wsi polskiej, pisma dla rolników, gazety katolickie, pisma młodzieżowe, pisemka szkolne i gazety robotnicze.

Spośród periodyków przeznaczonych dla wsi polskiej za najważniejszy uważa się tygodnik „Strzecha Rodzinna”, założony w 1922 r. przez Polską Frakcję Poselską. W dniu 23 IX 1923 r. „Strzecha Rodzinna” wyszła pod zmienionym tytułem i już do końca swego istnienia, czyli do roku 1940, ukazywała się jako „Chata Rodzinna”. Oba te tygodniki to doskonałe źródło do badań nad peryferyjnymi odmianami języka polskiego³.

W niniejszym opracowaniu omawiam jedynie kowieńską leksykę polityczną jako kontynuację semantycznej prezentacji słownictwa kresowego odzwierciedlonego w „Chacie Rodzinnej”⁴. Zgromadzone leksemy przedstawiam w postaci czterech wykazów alfabetycznych, swego rodzaju słowniczków, w zależności od pochodzenia wyrazów.

2. Lituanizmy

atejtinink ‘członek katolickiej organizacji młodzieżowej’⁵: *Zamknięcie organizacji atejtininków nie może być usprawiedliwione [...] – 30/41/4; Przewiduje się, że atejtinicy zmienią swój program [...] – 30/42/4; [...] zamknięcie organizacji atejtininków w szkołach litewskich stanowi skrupowanie praw kościoła katolickiego [...] – 30/44/3* (13 wystąpień) (zob. też Graczyk⁶ 380); równoległe poświadczenie z kresów północno-wschodnich w JoRCP, powojenne – w MędJP-II 223 i MędJP-III 38 (w różnych postaciach fonetycznych); lit. *ateitininkas* (SLR⁷);

auszrinink ‘członek litewskiej drobnomieszczańskiej partii uczącej się młodzieży’: *Młodzież jest wychowywana po swojemu, narodowo, zamiast mgieł,*

³ Wszystkie wyekscerpowane regionalizmy leksykalne zostały zaprezentowane w rozprawie doktorskiej *Język kowieńskiego tygodnika „Chata Rodzinna”. Przyczynek do badań nad polszczyzną północnokresową w dwudziestoleciu międzywojennym*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Jolanty Mędelskiej i obronionej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu w maju 2003 r.

⁴ Wcześniej zostało zaprezentowane słownictwo dotyczące zawodów i funkcji, zob. Graczykowska 1998: 34-43; leksykę kulinarną przedstawiono w Graczykowska 2005a, a słownictwo urzędowe w Graczykowska 2005b.

⁵ W roku 1922 powstało Centrum Akcji Katolickiej. Przy nim rozpoczęła działalność masowa organizacja katolicka atejtininków, której celem było oddziaływanie na młodzież szkolną. W roku 1930 zabroniono działalności wszelkim organizacjom politycznym w szkołach, w tym również związkowi młodzieży katolickiej (zob. Lossowski 1971: 146).

⁶ Wykaz stosowanych skrótów podawanych źródeł znajduje się na końcu artykułu.

⁷ Wykaz stosowanych skrótów słowników znajduje się na końcu artykułu.

przez które Auszrininkom i Warpininkom wypadło wypatrywać świecącego słońca – widzimy przyszłość jasną, pełną nadziei – 35/33/2; równoległy zapis z kresów północno-wschodnich w JoRCP, powojenne – w MędJP-II 224 i MędJP-III 41; lit. *aušrininkas* (KruDLKŽ);

Darbo: Darbo federacija ‘Federacja Pracy’: *Darbo federacija to panująca dziś partja chrześcijańsko-demokratyczna [...] – 22/27/6; Darbo federacija wystawiła kandydatury pp. Joczysa i Daniulisa – 32/10/3 (15 poświadczeń); lit. darbas* ‘praca’ (KLLKŽ);

krikszcionis ‘chrześcijański demokrat’: [...] *różnemi obietnicami wciągają te organizacje, żeby na partyjną listę krikszcionów demokratów głosowali – 22/28/7 (3 razy); Litewscy krikszcionisi wcześniej nawet może od nas zrozumieli, że by zatruć nam naszą duszę polską, trzeba przemówić do nas w języku polskim – 26/4/1 (25 wystąpień); późniejszy zapis z polszczyzny kowieńskiej w KarJPK 255; lit. krikščionis* (KLLKŽ); por. krikszcioński, krykszczoński; **krikszcioński // krykszczoński** ‘chrześcijański, dot. chrześcijańskiej demokracji’: [...] *dziś ten blok krikszciońsko-demokratyczny już nie rządzi – 30/24/5; Są to rozbitki nie tak dawno wszechwładnej partji krykszczońsko-demokratycznej [...] – 31/41/1; Prokuratura [...] sporządziła już akt oskarżenia w sprawie krikszciońskiej „Ukininku Sajungi” – 35/20/7 (16 wystąpień); z powojennej Kowieńszczyzny podaje KarJPK 255; lit. krikščioniškas* (KLLKŽ); zob. krikszcionis;

pawasarink ‘członek litewskiej organizacji politycznej „Pavasaris”’: *W Kownasie odbył się zjazd pawasarinków [...] – 27/26/5 (2 poświadczenia); por. lit. pavāsarīs* ‘wiosna’, *pavasarinis* ‘wiosenny’ (KLLKŽ);

Rytasowiec ‘jedna z osób skupionych wokół gazety „Rytas”’: [...] *nasi krikszcionie-demokraci, Rytasowcy [...] są sojusznikami (sprzymierzeńcami) panów okupantów wileńskich [...] – 30/24/2; Otóż spróbujemy tego drugiego końca na grzbiecie Rytasowców – 30/25/1; por. lit. tytuł gazety: „Rytas” (rytas* ‘ranek’ – KLLKŽ);

saulis // szaulis ‘członek „Związku Strzelców Litewskich”, strzelec’: [...] *wymienieni kierownicy (proboszcz ks. Juchniewiczzius i sekretarz „Saulis” Misunas) [...] rządzą gminą jak chcą [...] – 25/34/7; Nie potrzebuje zaś ich szukać między litewskimi szaulisami [...] – 22/19/2; [...] ktoś z organizacji szaulisów [...] wziął drabinę, zdjął obraz [...] – 30/28/5 (14 wystąpień); równoległe poświadczenia z kresów północno-wschodnich w JoO 139, JoRCP i JoMarMędU 373; znane z gwary partyzanckiej (KanPG 233⁸); z powojennej prasy wileńskiej podaje MędJP-II 374 i MędJP-III 719; lit. šaulys* ‘strzelec’ (DLKŽ);

⁸ W znac.: ‘żołnierz kolaboracyjnej formacji niemieckiej złożonej z Litwinów’.

tautinink ‘narodowiec, członek litewskiej partii burżuazyjnej’: *Na prowincji obrano wyłącznie Litwinów-tautininków (narodowców) – 31/50/3; 5 stycznia na zjeździe tautininków p. Premier Tubelis wygłosił dłuższą mowę [...] – 37/8/1 (14 wystąpień) (zob. też GraczL 382); równoległy zapis z kresów północno-wschodnich w JoMarMędU 374 i JoRCP; późniejsze poświadczenia w MędJP-II 431 i MędJP-III 757; lit. tautininkas (KruDLKŽ);*

warpinink ‘(członek organizacji politycznej) dzwonnik’: *Lecz silnie stojąc, jak wskrzesiciele naszego narodu Auszrinincy i Warpinincy, powinniśmy wierzyć, że umocnimy się i wytrwamy – 35/33/2; [...] zamiast mgieł, przez które Auszrininkom i Warpininkom wypadło wypatrywać świecącego słońca – widzimy przyszłość jasną, pełną nadziei – 35/33/2; lit. varpininkas ‘dzwonnik’ (KLLKŽ);*

žemdirbis ‘(członek litewskiej frakcji parlamentarnej) rolnik’: *[...] utworzyli frakcję žemdirbisów w Sejmie – 22/24/7; Każdego Polaka, który głosować będzie na [...] žemdirbisów lub Pażangę musimy piętnować, jako zdrajcę – 22/29/3 (6 poświadczeń); lit. žemdirbys (KLLKŽ).*

Część leksyki pochodzenia litewskiego funkcjonowała na łamach „Chaty Rodzinnej” na zasadzie cytatu. Redaktorzy odczuwając jej obcość sami opatrywali ją bądź cudzysłowem lub zamieszczali w nawiasie, po polskim odpowiedniku. Wśród słownictwa dotyczącego polityki został wyekscerpowany jeden taki wyraz:

laudinink ‘członek litewskiej partii ludowej, ludowiec’: *Od paru lat w partji ludowców (laudininków) dawały się zauważyć 2 kierunki [...] – 32/41/3; Niedawno odbyło się posiedzenie głównego komitetu litewskiej partji ludowców (laudininków) – 32/20/4 (2 poświadczenia); późniejszy przykład z kresów północno-wschodnich w MędJP-II 306 i MędJP-III 328; lit. liaudininkas (KruDLKŽ).*

3. Rusycyzmy

czeka ‘Nadzwyczajna Komisja do Walki z Kонтrewolucją i Sabotażem’: *Niedoszli sprawcy, widząc że są wysłedzeni przez czekę rzucili bombę [...] – 26/30/4; Pod niewątpliwym przymusem Czeki Sergiusz stwierdził, że w Rosji nie ma żadnego prześladowania religijnego [...] – 30/9/5 (3 wystąpienia); równoległe poświadczenie z kresów północno-wschodnich w JoRCP; rejestruje SIJP: ‘urząd w Rosji Sowieckiej przeznaczony do ścigania spekulantów, przestępców politycznych i kryminalnych’ (zapis też w ESWO); ros. Чeka (skrót od Чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем – NSSRJа); por. czerezwyczajka;*

czerezwyczejka ‘Nadzwyczejny Komitet do Walki z Kontrewolucją’: *W Wurtembergji wykryto komunistyczną organizację terrorystyczną, która miała charakter czerezwyczejki* – 24/20/4; *W Mińsku Czerezwyczejka otoczyła kościół* [...] – 27/13/2 (12 poświadczeń); równoległe zapisy z kresów północno-wschodnich w JoMarMędU 373 i JoRCP oraz w MędMarPJ 78 (obszar kowieński); rejestruje SIJP: ‘czerezwyczejnaja komisja’, odsyłając do *Czeka*, w ESWO mamy postać *czerezwyczejka* (w haśle *Cze-ka*); ros. *чрезвычайка* (TSRJ); zob. *czeka*; **GPU** ‘Państwowy Urząd Polityczny’: *Po rozpadzeniu tłumów GPU (czeka), rozstrzelało na miejscu trzech przywódców* [...] – 32/28/2; *W Bukareszcie stwierdził wyraźnie, że jest bardzo pilnie śledzony przez GPU* – 38/9/11; [...] *kierownik GPU Jeżow także wypadł z łaski Stalina* – 38/45/13; ros. *ГПУ* (skrót od *Государственное политическое управление* – NSSRJ); **ispołkom** ‘komitet wykonawczy’: *Rady małych miast podlegają jak wszędzie w Sowietach rejonowym ispołkomom. Przy krajowym ispołkomie utworzono autonomiczny oddział wschradzieckiego komitetu do spraw sztuki* – 40/8/12; rejestruje jedynie ESWO (skrót z ros. ‘ispołnitelnyj komitet – komitet wykonawczy’); późniejszy przykład z gwar północnokresowych w MaryGZP 172 (*rajispołkom*); ros. *исполком* (skrót: *исполнительный комитет* – TSRJ); **jaczejka** ‘najmniejsza jednostka organizacyjna, komórka’: [...] *w Białymstoku wykryto groźne organizacje czyli „jaczejki” komunistyczne* [...] – 25/19/4; *Po całym Wschodzie przedła się* [...] *sieć jaczejek komunistycznych* – 27/22/3; *W r. 1930 ma być posłano 10 000 agitatorów celem założenia w armji i flocie jaczejek wojujących bezbożników* – 31/5/7 (2 poświadczenia); równoległy przykład z kresów północno-wschodnich w JoMarMędU 373 (wśród sowietyzmów) i JoRCP; rejestruje jedynie ESWO (z inf. o ros. pochodzeniu); z powojennej Wileńszczyzny podaje MędJP-II 278; ros. *ячейка* (TSRJ); **kierowniczk**a ‘przywódczyni’: [...] *maszyniści i palacze kolei żelaznych stanowczo nie chcą uważać partji robotniczej za swoją polityczną kierowniczkę* – 24/5/3; kalka semantyczna ros. *руководительница* ‘kierowniczka’ i ‘przywódczyni’; zob. *kierownik*; **kierownik** ‘przywódca’: *W takich kłopotach, za przykładem ojców naszych idziemy na radę do proboszcza, że to niby nasz kierownik, ojciec duchowy* [...] – 24/2/6; *Miasto nasze* [...] *żegna swego długoletniego kierownika duchowego i niezmordowanego pracownika na niwie Chrystusowej* [...] – 40/9/7 (29 poświadczeń) (zob. też GraczN 37); równoległe zapisy z kresów północno-wschodnich w JoMarMędU 373, JoRCP i – z obszaru kowieńskiego – MędMarK 106; w powojennym północnokresowym dialekcie kulturalnym notuje MędJP-II 287 i MędJP-III 265; kalka semantyczna ros. *руководитель*; por. *kierowniczk*a;

Sowdepja ‘radziecki system gospodarczy; też ZSRR’: [...] *instytucje handlowe i przemysłowe w sowdepji będą pracowały w ciągu wszystkich siedmiu dni* [...] – 29/30/3; *Tyle pisze włościanin z Sowdepji do swego brata* [...] – 30/5/1 (2 razy); ros. *совдения* (pogard. w BSRŻ⁹); od skrótu *совден* ‘Совет рабочих, солдатских и крестьянских депутатов’ (TSRJ);

Sowiet ‘Rada (Delegatów Ludowych w Związku Radzieckim)’: *Jednocześnie Sowiet Piotrogradzki postanowił zamknąć i opieczetować wszystkie kościoły* [...] – 26/7/4; *Sowiet miasta Moskwy przeprowadził ankiety w sprawie imion sowieckich* [...] – 26/34/6 i 22/32/6; równoległe poświadczenie z kresów północno-wschodnich w JoMarMędu 373 i JoRCP; z powojennego północnokresowego dialektu kulturalnego podaje MędJP-II 405; ros. *совет* (TSRJ);

swoboda ‘wolność’: *Dopóki opiewa odezwa – w Chinach pozostanie choć jeden żołnierz cudzoziemski, dopóty nie będzie ani chleba, ani pokoju, ani swobody.* – 27/13/5; [...] *dopiero obecnie ludzie ci mają otrzymać swobodę* – 27/48/7; wcześniejszy zapis z kresów północno-wschodnich w Czark 32 i Łęt 280, równoległe – w SzWM 212 oraz z Kowieńszczyzny – w MędMarK 106; w SO z ostrzeż (z ros.)¹⁰; we współczesnym północnokresowym dialekcie kulturalnym poświadcza MędJP-II 416 i MędJP-III 712, w gwarach – MaryGZP 149; kalka semantyczna ros. *свобода* (TSRJ).

4. Efemerydy¹¹

strajkowiec ‘uczestnik strajku, strajkujący’: *Sędzia pokoju skazał na kilkudniowy areszt robotników, strajkowców pracujących w fabr. Kabla w Kownie* [...] – 27/6/5; [...] *strajkowcy zażądali by dano im jeść* – 29/3/6 (4 poświadczenia); rejestruje SWar (bez cyt.), potwierdza SIJP;

bolszewictwo ‘bolszewizm’: *W Rosji istnieje osobny fundusz na to, aby utrzymywać zwolenników bolszewictwa w innych państwach* – 26/13/6; równoległe poświadczenie z kresów północno-wschodnich pochodzi z pracy M. Zdziechowskiego *Walka o duszę młodzieży. Z czasów rektorstwa* (Wilno 1927, s. 6)¹²; indywidualizm (lub efemeryda).

⁹ Rejestrowany w słownikach – ze zrozumiałych względów – dopiero w końcu XX stulecia.

¹⁰ Rusycyzm ten notowano i piętnowano również w tzw. polszczyźnie radzieckiej. Podaję za Mędelska, Marszałek 2001: 116.

¹¹ Do efemeryd zaliczyłam te jednostki, które zostały potwierdzone w jednym lub dwóch źródłach.

¹² Podaję za Wawrzyńczyk 2000.

5. Innowacje

podprzewodniczący ‘zastępca przewodniczącego’: W Penzie zabito podprzewodniczącego gubernjalnego komitetu „czerezwyczajki” Muszkiewicza – 27/37/3 (zob. też GraczN 40); źródła nie notują.

Grupę tematyczną „polityka” tworzą:

- 1) Nazwy organów partyjnych: *czeka, czerezwyczajka, GPU, ispołkom, jaczejka, sowiet,*
- 2) Nazwy partii: *Darbo federacja,*
- 3) Nazwy członków organizacji politycznych i społeczno-politycznych: *ateitinink, auszrinink, krikszczionis, krikszczioński / kryksczoński, laudinink, pawasarink, Rytasowiec, tautinink, warpinink, žemdirbis,*
- 4) Nazwy ruchów społeczno-politycznych i ich uczestników: *saulis // szaulis, strajkowiec,*
- 5) Nazwy funkcji partyjnych: *kierowniczka, kierownik, podprzewodniczący,*
- 6) Inne: *bolszewictwo, Sowdepja, swoboda.*

6. Podsumowanie

Z tygodnika „Strzecha Rodzinna” oraz jego kontynuatora „Chata Rodzinna” zostało wyekscerpowanych 25 wyrazów dotyczących polityki.

Najliczniejszą grupę stanowi leksyka pochodzenia litewskiego – 12 leksemów (48% całego materiału), 4 z nich (*ateitinink, auszrinink, saulis // szaulis, tautinink*) zostały potwierdzone w wydawanym równoległe „Kurierze Wileńskim”, a 7 nadal funkcjonuje we współczesnej polszczyźnie północnokresowej (*ateitinink, auszrinink, krikszczionis, krikszczioński // kryksczoński, laudinink, saulis // szaulis, tautinink*), co świadczy o ich zakorzenieniu w badanej odmianie języka polskiego.

Drugą grupę stanowi leksyka pochodzenia rosyjskiego: 10 jednostek (40% całego materiału). Tylko jeden rusycyzm notowany był wcześniej w polszczyźnie północnokresowej (*swoboda*). Pozostałe wyrazy to sowietyzmy, czyli „jednostki leksykalne powołane do obsługi nowej dla Polaków radzieckiej rzeczywistości” (Mędelska 1999: 185-186). 6 leksemów związanych z działalnością polityczną zostało potwierdzonych w innych źródłach międzywojennych (w tym 5 w „Kurierze Wileńskim”¹³: *czeka, czerezwyczajka, jaczejka, kierownik, Sowiet* oraz 3 – *czerezwyczajka, kierownik, swoboda* w kowieńskich). 5 wyrazów (*ispołkom, jaczejka, kierownik, Sowiet, swoboda*) reje-

¹³ Sowietyzmy wyekscerpowane z „Kuriera Wileńskiego” zob. Joachimiak-Prażanowska 2004: 54-61.

strują współczesne źródła północnokresowe (w tym również kowieńskie). Zannotowano również 2 efemerydy oraz jeden wyraz będący innowacją lokalną.

W badanym materiale najbardziej uwidoczniły się rusycyzmy i lituanizmy. Najprawdopodobniej było to związane z sytuacją Polaków na Kowieńszczyźnie. Polacy z międzywojennej Litwy Kowieńskiej w zasadzie nie utrzymywali żadnych stosunków z Polską, a co za tym idzie nie mieli kontaktu z żywą polszczyzną. Nie znając polskich odpowiedników (bądź mogły jeszcze nie istnieć jednowyrazowe odpowiedniki rodzime) dla specyficznej przecież terminologii politycznej, redaktorzy „Chaty Rodzinnej” wprowadzali nazwy rosyjskie oraz litewskie. Prawie wszystkie zgromadzone rusycyzmy to sowietyzmy, czyli specyficzna leksyka, nazywająca nowe realia radzieckie. Również przytoczone w artykule lituanizmy związane są z istniejącą na międzywojennej Litwie sytuacją polityczną. Słownictwo to z konieczności zostało zaadaptowane do polskiego systemu leksykalnego. Zastanawiająca wydaje się natomiast znikoma liczba cytatów (zaledwie jeden) wśród badanej leksyki. Prawdopodobnie nazwy litewskich organizacji politycznych, partii i ich członków były w powszechnym obiegu i przedostając się na łamy prasy, nie były odczuwane jako leksyka obca (redaktorzy nie opatrywali ich cudzystowem, ani nie umieszczali w nawiasie po polskim odpowiedniku).

Wykaz skrótów słowników

BSRŽ	Мокшенок В. М.: <i>Большой словарь русского жаргона</i> , Санкт-Петербург 2000.
ESWO	Trzaska, Evert, Michalski: <i>Encyklopedyczny słownik wyrazów obcych</i> , Warszawa 1939.
DLKŽ	Keinys St. (red.): <i>Dabartinės lietuvių kalbos žodynas</i> , Vilnius 1993.
KLLKŽ	Kalėda A., Kalėdienė B., Niedzviecka M.: <i>Lietuvių-lenkų kalbų žodynas</i> , Vilnius 1991.
KruDLKŽ	Kruopas J. (red.): <i>Dabartinės lietuvių kalbos žodynas</i> , Vilnius 1972.
NSSRJ	Коваленко Е. Г. (ред.): <i>Новый словарь сокращений русского языка</i> , Москва 1995.
SJP	Arct M.: <i>Słownik ilustrowany języka polskiego</i> , Warszawa 1929.
SJAM	Górski K., Hrabec S.: <i>Słownik języka Adama Mickiewicza</i> , t. 1-11, Wrocław 1962-1983.
SL	Linde S. B.: <i>Słownik języka polskiego</i> , t. 1-6, Warszawa 1807-1814.
SLRŽ	Sereiskis B.: <i>Lietuviškai-rusųškas žodynas</i> , Kaunas 1933.
SO	Szober S.: <i>Słownik ortoepiczny. Jak mówić i pisać po polsku</i> , Warszawa 1937.
SSRLJa	Чернышев В. И. (ред.): <i>Словарь современного русского литературного языка</i> , т. 1-17, Москва – Ленинград 1948-1965.

- SWar Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W.: *Słownik języka polskiego*, t. 1-8, Warszawa 1900-1927.
- SWil Zdanowicz A. i in.: *Słownik języka polskiego*, t. 1-2, Wilno 1861.
- TSRJJa Ушаков Д. Н. (ред.): *Толковый словарь русского языка*, т. 1-4, Москва 1935-1940.

Wykaz skrótów źródeł

- BSLP Grek-Pabisowa I., Handke K., Ostrówka M., Zielińska A., 1998: *Bohatyrowicze sto lat później*, Warszawa.
- Czark Czarkowski L., 1909: *Słowniczek najpospolitszych rusycyzmów*, Wilno.
- GraczL Graczykowska T., 1999: *Lituanizmy leksykalne w kowieńskim tygodniku „Chata Rodzinna”*, [w:] *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 2. *Studia i materiały*, red. J. Rieger, Warszawa, s. 377-384.
- GraczN Graczykowska T., 1998: *Nazwy zawodów i funkcji w kowieńskim tygodniku „Chata Rodzinna”*, „Poradnik Językowy”, z. 7, s. 34-42.
- JoMarMędU Joachimiak J., Marszałek M., Mędelska J., 1999: *Uwagi o naleciałościach regionalnych w międzywojennej prasie wileńskiej i lwowskiej (próba porównania)*, [w:] *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 2. *Studia i materiały*, red. J. Rieger, Warszawa, s. 364-375.
- JoO Joachimiak J., 1999: *Osobliwości słownikowe w „Kurierze Wileńskim” z 1924 roku*, „Acta Baltico-Slavica” XXIV, s. 127-142.
- JoRCP Joachimiak J., *Regionalne cechy północnokresowe w „Kurierze Wileńskim” (1924–1939)* (maszynopis rozprawy doktorskiej).
- KanPG Kania S., 1986: *Polska gwara konspiracyjno-partyzancka 1939-1945*, Warszawa – Poznań.
- KarJPK Karaś H., 2001: *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, Warszawa – Wilno.
- Łęt Łętowski A., 1915: *Błędy nasze. Rzecz o czystości języka polskiego na Litwie*, Wilno.
- MaryGZP Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., 1996: *Polskie teksty gwarowe z obszarów dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa.
- MędJP-II Mędelska J., 2000: *Język polskiej prasy wileńskiej (1945–1979)*, t. II. *Lata 1945–1959*, Bydgoszcz
- MędJP-III Mędelska J., 2004: *Język polskiej prasy wileńskiej (1945–1979)*, t. III. *Lata 1960-1979*, cz. 2, *Słownictwo, wyrazy*, Bydgoszcz.
- MędMarK Mędelska J., Marszałek M., 2002: *Kowieńskie Nowe czytanki: nowe państwo, nowa ideologia, nowy język*, „Przegląd Polonijny” XXVIII, z. 1 (103), s. 100-112.
- MędMarPJ Mędelska J., Marszałek M., 2001/2002: *Pokłosie językowego kowieńskiego konkursu na nowelę*, „Acta Baltico-Slavica” XXVI, s. 67-84.

Bibliografia

- Budecki Z., 1928: *Stosunki polsko-litewskie po wojnie światowej*, Warszawa.
- Graczykowska T., 1998: *Nazwy zawodów i funkcji w kowieńskim tygodniku „Chata Rodzinna”*, „Poradnik Językowy”, z. 7, s. 34-43.
- Graczykowska T., 2005a: *Słownictwo kowieńskie dotyczące przygotowywania pokarmów (na materiale tygodnika „Chata Rodzinna” z lat 1922-1940)*, „Acta Baltico-Slavica” [w druku].
- Graczykowska T., 2005b: *Terminologia urzędnicza w kowieńskim tygodniku „Chata Rodzinna” (1922-1940)*, „Poradnik Językowy”, z. 10, s. 56-70.
- Jackowski M., 1987: *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919-1940*, Olsztyn.
- Joachimiak-Prażanowska J., 2004: *Sowietyzmy w polszczyźnie „Kurier Wileńskiego” (1924-1939)*, „Acta Baltico-Slavica” 28, s. 54-61.
- Łossowski P., 1971: *Kraje bałtyckie na drodze od demokracji parlamentarnej do dyktatury*, Wrocław.
- Łossowski P., 1985: *Po tej i tamtej stronie Niemna. Stosunki polsko-litewskie 1883-1939*, Warszawa.
- Mędelska J., Marszałek M., 2001, *Z badań nad językiem polonii radzieckiej lat 1917-1939*, [w:] *Język polski w rozwoju*, red. Ł. Szewczyk, M. Czachorowska, Bydgoszcz, s. 259-266.
- Mędelska J., 1999: *Język „Prawdy Wileńskiej” . Północnokresowa polszczyzna kulturalna w początkach sowietyzacji Wilna i Wileńszczyzny*, Bydgoszcz.
- Podlaski K., 1984: *Litwini – Białorusini – Ukraińcy: nasi wrogowie czy bracia?* (bmv).
- Wawrzyńczyk J., 2000: *Słownik bibliograficzny języka polskiego. Wersja przedelektroniczna*, t. 1: A-Ć, Warszawa.
- Wielhorski W., 1947: *Polska a Litwa. Stosunki wzajemne w biegu dziejów*, Londyn.
- Wisner H., 1987: *Wojna nie wojna. Szkice z przeszłości polsko-litewskiej*, Warszawa.

Summary

This paper presents the vocabulary in the field of politics. The author listed 25 lexes extracted from the magazine „Chata Rodzinna” that was published in Kowno in 1922-1940. The most numerous group (12 units) is made up of the borrowings from the Lithuanian language. On the second place are the borrowings from Russian language (10 units). Only one of them is the old Russicism dating from the period of the occupation of Poland by the Russian Empire. The others are the new Soviet Polish language.